

میرزا علی خان نائینی صفاء السلطنة

میرزا علی خان بقایی نائینی ملقب به صفاء السلطنة متخلص به مشتاقی شاعر ، روزنامه نگار ، نویسنده ، سیاح ، عارف ، خوشنویس و از رجل مشهور عصر قاجار در شب 16 رمضان سال 1246ق در نائین به دنیا آمد. پدرش میرزا محمد نائینی (1353ق) از جمله فقها و علمای نائین بود که در آن شهر به اجرای حدود و امور شرعیه اشتغال داشت و به جهت ترجمه کتاب احقاق الحق معروف و مشهور بود. صفاء السلطنة پس از فراگیری انواع علوم و تحصیلات ابتدائی در سال 1264ق به عزم دیدار دای خود میرزا محمد تقی که در این زمان مقام وزارت دار السلطنة اصفهان را داشت به آن شهر مسافرت نمود و در مدرسه «نیماورد» نزد آخوند ملا حسن نائینی به تحصیل و تکمیل دانش خود پرداخت.

وی پس از چندی به تهران و سپس به همراه میرزا علی نقی مشیرلشکر دای دیگرش که منصب وزارت قزوین را عهده دار بود به آن شهر رفت و در سال 1268ق به سمت منشی حکومت و نیابت وزارت خسروخان گرجی والی قزوین منصوب شد و در همان شهر بود که به اشاره حاجی سید تقی قزوینی و در محضر آن دانشمند کتاب «کنز المعجزات ناصری» را به نظم درآورد.

میرزا علیخان پس از یک سال اقامت در قزوین به درالخلافة تهران بازگشت و پس از فراگیری و تکمیل فنون خط و کتابت در اداره انتشارات وزارت انطباعات به اشتغال پرداخت و در مقام معاونت آن اداره به مدت 20 سال در تحریر، تدوین و انتشار روزنامه‌هایی مانند: روزنامه ملت سنیة ایران، روزنامه ملتی، روزنامه ایران، روزنامه اطلاع، روزنامه علمی و روزنامه مرآت السفر همکاری نمود.

صفاء السلطنة پس از استعفا از معاونت وزارت انطباعات در زمانی که قوام الدوله (میرزا عباس خان معاون الملک) وزیر امور خارجه بود، در شمار منشیان دیوان رسائل خاصه دولتی درآمد و در سال 1295 ق هنگامی که عباس میرزا ملک‌آرا عهده دار حکومت خمسه (زنجان) بود به سمت منشی‌گری او منصوب شد و پس از عزیمت به خمسه، نزدیک به دو سال در این مقام خدمت کرد.

وی در سال 1297ق در زمانی که میرزا حسین‌خان مشیرالدوله قزوینی (سپهسالار اعظم) به فرمانروایی خراسان منصوب شد، به سمت منشی‌گری حکومت و معاونت وزارت خراسان منصوب گردید. با فوت نابهنگام مشیرالدوله قزوینی در سال 1300ق صفاء السلطنه عازم تهران شد و در راه بازگشت به درخواست پدرش از مسیر کویر به نائین و سپس به دارالخلافه رفت و در این سفر کتاب تحفة الفقرا یا گزارش کویر را که شامل اطلاعات بسیار ارزشمندی درباره تاریخ و جغرافیا و شرح احوال دانشمندان و علمای شهرهایی که از آن عبور می‌کند به صورت روزشمار از هنگام حرکت از مشهد تا تهران تدوین نمود. وی سپس مدتی را به تحریر در «مجلس تظلمات عامه» و تحریرات وزارت داخله اشتغال داشت و به سال 1314ق در زمان مظفرالدین شاه از طرف میرزا محسن‌خان مشیرالدوله وزیر امور خارجه به نیابت وزارت خارجه منصوب شد و همچنین در زمان وزارت میرزا نصرالله خان نائینی معروف به مشیرالملک، علاوه بر مقام معاونت وزارت خارجه به کارپردازی ایران در کربلا منصوب شد و بر همین اساس در پنجم ماه رجب 1318 به عنوان کارپرداز به همراه عباس‌خان فرزند بزرگش که منشی و معاون او در این مقام بود، با اهل و عیالش راهی کربلا شد و در این سفر اقدام به تدوین سفرنامه عتبات نمود و بالاخره در 23 ذی القعدة در کربلای معلا بدرود حیات گفت و بنابر وصیتش جنازه او را در ایوان حضرت ابوالفضل العباس (ع) به خاک سپردند.

تلاش‌های فرهنگی صفاء السلطنه از او نویسنده‌ای پرکار با آثار متعددی به یادگار گذاشته است واهم کتاب‌های او عبارتند از:

1. دیوان اشعار صفاء السلطنه (مشتاقی)، به اهتمام فرزندش میرزا عباس‌خان در سال 1322ق در یک صد صفحه در تهران به صورت چاپ سنگی منتشر شده است.

2. کنز المعجزات ناصری، در دو مجلد، جلد اول به صورت منظوم در سال 1314 در تهران به چاپ رسیده است.

3. دیوان ناصرخسرو علوی قبادیانی مروزی.

4. دو جلد انشاء.

5. دیباچه کتاب یوسف و زلیخای منسوب به فردوسی.

6. انشا و تحریر تاریخ طبرستان به دستور ناصرالدین شاه قاجار.

7. انشا و تحرير دو جلد تاريخ قياصره و رومية الكبرى به دستور ناصرالدين شاه قاجار.

8. نگارش كتاب زيارت و دعوات حضرت ثامن الائمه موسوم به تحفه الزائرين، تقديم به كتابخانه مباركة آن حضرت.

9. تدوين زيارت حضرت عبدالعظيم.

10. سفرنامه صفاء السلطنة نائينى (تحفة الفقرا)

11. نگارش كتاب ترجمان الحق، تأليف حاج ميرزا محمد مجتهد (پدرش) با قريب پنجاه هزار بيت و تحرير دهها كتاب ديگر.

منبع : كتابخانه ، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامى